

ISSN 1829-2003

ՎԱՐԶԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՄՔՏԱՐԱԳԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆ ՌԵՍԵՐՉԱՍԻՐՈՂ ԳԻՄՆԱԴՐԱՍ
RESEARCH ON ARMENIAN ARCHITECTURE

VARDZK
DUTY OF SOUL

N 22

2026

Աշոտ Բակոբյան
ՀՈՌՈՄՈՍԻ ՎԱՆՔԻ ԾԻՍԱԿԱՄԱՐԸ

էջ 1

Գագիկ Սարգսյան
ՍԱՐԻԿԻ ԱՄՐՈՑԸ

էջ 14

Րաֆֆի Զորթոշյան
«ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ ԹԱՎՄԱԶՂՈՒԼՈՒԻ»
ՆՈՐԱՅԱՅՏ ԶԵՌԱԳԻՐԸ

էջ 17

Գագիկ Սարգսյան, Էմմա Աբրահամյան
ԹՈՎԱՄԱՍ

էջ 50

Րաֆֆի Զորթոշյան
ՆՈՐ ԶՈՒՂԱՅԻ ԳՈՐԳԱԳՈՐԾՆԵՐԻ ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԵՐԸ

էջ 53

Սամվել Կարապետյան
ՇԻՐԻՆԻՑ ՎԱՆՔԻ ՍԱՆՂԸ

էջ 64

N 22

2026

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱԶՄ

EDITORIAL BOARD

ԷՄՄԱ ԱԲՐԱՀԱՄՅԱՆ

EMMA ABRAHAMIAN

ՐԱՖԲԻ ԶՈՐԹՈՇՅԱՆ

RAFFI KORTOSHIAN

ՀԱՄԱՐԿ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

HASMIK HOVHANNISSIAN

ՀԱՄԱԿԱՐԳԶԱՅԻՆ ԶԵՎԱԿՈՐՈՐՆԵՐ

ԱՐՄԵՆ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

ԼԻԱՆԱ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ-ԶՈՐԹՈՇՅԱՆ

Designers

ARMEN GEVORGIAN

LIANA

HOVHANNISSIAN-KORTOSHIAN

ԼՐԱՏՎԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՐՈՒԹՅՈՒՆ ԻՐԱՎԱՄԱՍՆՈՐ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
ՈՒՍՈՒՄԱՍԻՐՈՂ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

RESEARCH ON ARMENIAN
ARCHITECTURE FOUNDATION
Engaged in informational Activity

ՎԱՅՄԱԿԱՆ N 03U089223

ՏՐՎԱԾ 13.10.2010

Certificate No. 03U089223

Given 13.10.2010

ՀԱՄԱՐԻ ԹՈՂԱՐԿՄԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ
ՐԱՖԲԻ ԶՈՐԹՈՇՅԱՆ

Responsible for this issue
RAFFI KORTOSHIAN

ԵՐԵՎԱՆ, ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ 16/1

Nikol Duman 16/1, Yerevan, RA

raa-am.org

armenianarchitecture.org

artsakhmonuments.org

✉ raayer@sci.am, raatransfer@yahoo.com

Հայկական ճարտարապետություն

ուսումնասիրող հիմնադրամ RAA Foundation

☎ 010 52 15 25

© ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

ՈՒՍՈՒՄԱՍԻՐՈՂ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

© Research on Armenian Architecture Foundation

ՆՈՐ ԶՈՒՂԱՅԻ ԳՈՐԳԱԳՈՐԾՆԵՐԻ ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԵՐԸ

Բաֆֆի Քորթոշյան

Դարեր շարունակ հայկական գորգերն ու կարպետները, բացի կիրառական նշանակությունից, իրենց սրբազան խորհրդանիշներով ծառայել են որպես ազգային ավանդույթները սերունդներին փոխանցելու միջոց:

Նոր Զուղայում հայկական գորգագործության պատմությունը սկիզբ է առնում Շահ Աբաս Ա-ի կողմից 1604 թ. Հայաստանից հայերին բռնի տեղահանելուց և Սպահան քաղաքին կից Նոր Զուղա քաղաքում հիմնելուց հետո, և այն սկսում է զարգանալ Սեֆյան կայսրության ընձեռած համաշխարհային առևտրի շնորհիվ: Նոր Զուղան ծառայում էր որպես «հանգուցային կենտրոն» Լոնդոնից, Ամստերդամից, Վենետիկից և այլ քաղաքներից մինչև Հնդկաստան ձգվող հսկայական առևտրային ցանցի համար¹, իսկ գորգերն արտահանման հիմնական ապրանքներից էին: Դա էլ նպաստում է տարածաշրջանի գորգերի համբավի ընդլայնմանը Եվրոպայում հատկապես ԺԷ-ԺԸ դարերում:

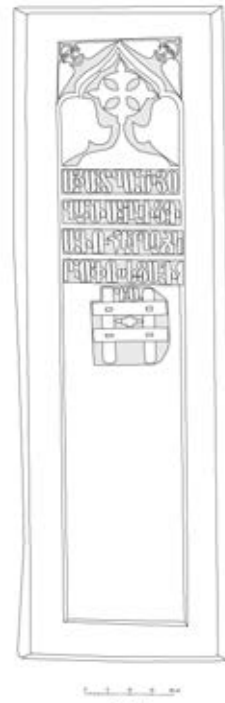
Ստորև ժամանակագրական կարգով ներկայացնում ենք Նոր Զուղայում առկա 1720-1860 թթ.² 37 տապանաքար, որոնց դիմային երեսին, արձանագրությունից բացի, պատկերված են նաև գորգագործական տորթ (դազգահ, հաստոց), մեծ մասում՝ նաև գորգագործ կանայք և գորգագործական գործիքներ:

Հատկանշական է, որ ուսումնասիրելով քաղաքի գերեզմանոցի տասնյակ հազարավոր և եկեղեցիների հարյուրավոր շիրմաքարերը³ ներկայաց-

ված այս բոլոր տապանագրերն էլ պատկանում են կանանց:

ա. Տապանաքար. Նոր Զուղայի գերեզմանոցում, ուղղանկյունաձև, պատկերաքանդակը՝ գորգագործական տորթ, մկրատ, արձանագրությունը՝ ելնդագիր, 5 տող.

Այս է տապ(ա)ն Զօվանիսի կ(ո)ղ(ա)կից Դ/ա-գուհէ, թվ(ին) ՌՃԿ/Թ (1720), որ փոխեցաւ ի /Ք(րիստո)ս:

1 Ավելի մանրամասն տե՛ս Բալթուրդեան Վ., Համաշխարհային առևտուրը եւ իրանահայությունը 17-րդ դարում, Թեհրան, 1996: Նաև՝ Baladouni V., Makepeace M., Armenian Merchants of The Seventeenth and Early Eighteenth Centuries: English East India Company Sources, Philadelphia, 1998. Aslanian D., From the Indian Ocean to the Mediterranean: The Global Trade Networks of Armenian Merchants from New Julfa, Berkeley-New York-London, 2011.

2 Սաթենիկ Տ. Բաղդասարյանը խնդրո առարկա տապանաքարերի պատկերաքանդակները սխալմամբ ներկայացնում է ԺԹ-ի դր. (Տ. Բաղդասարյան Ս., Գորգագործության պատկերումը տապանաքարային արվեստում, «Վեմ», ԺԷ, 2025, № 3, էջ 198-199):

3 Ուսումնասիրությունը կատարել է ՀՃՈՒ արշավախումբը (Սամվել Կարապետյան, Էմմա Աբրահամյան, Բաֆֆի Քորթոշյան և Աշոտ Հակոբյան) 2010 և 2011 թթ. Իրանի պատմական եկեղեցիների կենտրոնի տնօրեն Շերի Ավետյանի օժանդակությամբ և Սպահանի թեմական խորհրդի աջակցությամբ: Լուսանկարները՝ Ս. Կարապետյանի և Ա. Հակոբյանի, գրչանկարները՝ Հ. Ղազարյանի և Ս. Դանիելյանի:

բ. Տապանաքար. Նոր Զուղայի Սբ. Բերդեհեմ եկեղեցում, ուղղանկյունաձև, պատկերաքանդակը՝ կին և գորգագործության տորք, արձանագրությունը՝ ելնդագիր, 18 տող.

Այս է տապան Ովսանին՝ / ԺԸ (18) ամեայ նորահարսին, / խելօք ճարտար եւ խաթունին, խոնար(հ), հնազանդ եւ / զօվելին, էր դուստր Թ/օփէնց Գրիգորին, կսկ/իծ է մօրն՝ Աշխունին, / հրամ(ա)սան ըստեղծողին, / հրեշտ(ա)կք եկեալ, հոգին / առին, մուծին քաղաք սխրագործին, ընդ / արդարոցն երամին, հա/նգոյ ի զոգն Աբրահա/մին եւ հարսնացո ընդ / փեսային է յառազ/աստն անճառելին, / թվրն Ռ-ճ ամին Հ (1721) ք(ի)վ աւելին:

գ. Տապանաքար. Նոր Զուղայի գերեզմանոցում, ուղղանկյունաձև, պատկերաքանդակը՝ գորգագործ կին, տորք և իլիկ, արձանագրությունը՝ ելնդագիր, 4 տող.

Տ(ա)պան Նիկ(ո)դոսի / եւ Զարիֆխանի / դուստր Մերի/նին, թվ(ին) Ռ-ճՀ (1721):

դ. Տապանաքար. Նոր Զուղայի գերեզմանոցում, ուղղանկյունաձև, պատկերաքանդակը՝ գորգագործ կին, տորք, մկրատ և իլիկ, արձանագրությունը՝ ելնդագիր, 5 տող.

Այս է տ(ա)պան Առա/քելի դուստր եւ Յ/ակոբի կ(ո)ղ(ա)կից Զ(ու)մա/ջանին, թվ(ին) Ռ-ճՀԳ (1724), շ/ամս (21 մարտի-19 ապրիլի) ամսին:

գ. Տապանաքար. Նոր Զուղայի գերեզմանոցում, ուղղանկյունաձև, պատկերաքանդակը՝ կին, գորգագործական տորք, արձանագրությունը՝ ելնդագիր, 4 տող.

Այս է տ(ա)պան Ուսէփի կ(ո)ղ(ա)կից Յանայէ, քվ(ին) ՌՃՂԱ (1742), / արամ ԺԸ (2 հունվարի):

ե. Տապանաքար. Նոր Զուղայի գերեզմանոցում, ուղղանկյունաձև, պատկերաքանդակը՝ կին, գորգագործական տորք, արձանագրությունը՝ ելնդագիր, 4 տող.

Այս է տ(ա)պան Թամիր/ազի կ(ո)ղ(ա)կից Մարամ/խանումին, քվ(ին) ՌՃ/ՉԸ (1739):

է. Տապանաքար. Նոր Զուղայի գերեզմանոցում, ուղղանկյունաձև, պատկերաքանդակը՝ կին, գորգագործական տորք, արձանագրությունը՝ ելնդագիր, 5 տող.

[Այս] է տապ/ան Խաչայ/տուրի կ(ո)ղ(ա)կից / Դակոտ, քվ(ին) / ՌՃՂԳ (1744):

ը. Տապանաքար. Նոր Զուղայի գերեզմանոցում, ուղղանկյունաձև, պատկերաքանդակը՝ գորգագործ կին, տորք, մկրատ և իլիկ, արձանագրությունը՝ ելնդագիր, 10 տող.

Ի տապանի աստ / անփոփի, խո/նար(հ), հնազանդ Մուրասա(յ)ի: Մա / կողակից էր տ(է)ր Դ/աւթի, դուստր գ/ուօլ էր Ծատու/րի, ԻԳ (23) ամ օր վախ/ջանի, քվ(ին) ԱՃ/ԼԹ (1754)-ին, նիրհան ԻԵ (10 մարտի):

բ. Տապանաքար. Նոր Ջուղայի Սբ. Ներսես եկեղեցում, ուղղանկյունաձև, պատկերաքանդակը՝ գորգագործ կին, տորք և մկրատ, արձանագրությունը՝ ելնդագիր, 10 տող.

Այս է տապան / խիղջ Թ՛Վ՛յիր/վանտին, կող/ակից էր Սիմէ/ռնին և էր ամ/աց ԺԷ (17)-ին, որ / փոխեցաւ աշխար(հ) վերին, / կսկիծ թողեալ / ասկատմին(°), անմխիթար լաց ծնողին, թվ(ին), / ՌԲԾԺԳ (1764), հոգո/ստոսի ԻԳ (23):

ժ. Տապանաքար. Նոր Ջուղայի Սբ. Ստեփանոս եկեղեցում, ուղղանկյունաձև, պատկերաքանդակը՝ գորգագործ կին, տորք, մկրատ և իլիկ, արձանագրությունը՝ ելնդագիր, 6 տող.

Այ[ս է տապ]ա[ն] / Խաչատ[ուր]ի կողակից Մարի/ամխանում/ին, [թվին ԱԾ]Ձ (1795) / յաղամ ԺԳ (2 մայիսի):

ժա. Տապանաքար. Նոր Ջուղայի Սբ. Մինաս եկեղեցում, ուղղանկյունաձև, պատկերաքանդակը՝ գորգագործ կին, տորք և իլիկ, արձանագրությունը՝ ելնդագիր, 7 տող.

Այս է տապան Սիմոնի դուստր Եղիս(ա)յրենին, թվին ԱՃՁԲ (1797), նաղ(ա)ր Ժ (27 օգոստոսի):

Ժք. Տապանաքար. Նոր Ջուղայի գերեզմանոցում, ուղղանկյունաձև, պատկերաքանդակը՝ գորգագործ կին, տորք, մկրատ և իլիկ, արձանագրությունը՝ ելնդագիր, 10 տող.

Այս է տապան Աբր(ա)համի կողակից Մուրա-սին, որ փոխեցաւ աշխար(հ) վերին, թվին 18/3 (1798), նախայ | 25 (13 հուլիսի):

Ժգ. Տապանաքար. Նոր Ջուղայի գերեզմանոցում, ուղղանկյունաձև, պատկերաքանդակը՝ կին, գորգագործական տորք, թեւի զույգ կծիկ և մկրատ, արձանագրությունը՝ ելնդագիր, 10 տող.

Այս է տապան / տ(է)ր Պետրոսի չն} դուստ(ր), Կարապետի կողակից Խօռօմսինին, որ / փոխվեցաւ / աշխարհ վերին թվին ՌԸԾ (1800), / 1Ը դամ(ա)յի (3 նոյեմբերի):

Ժդ. Տապանաքար. Նոր Ջուղայի գերեզմանոցում, ուղղանկյունաձև, պատկերաքանդակը՝ գորգագործ կին, պատանի, տորք, մկրատ, իլիկ և գորգ, արձանագրությունը՝ ելնդագիր, 6 տող.

Այս է տապան / Գրիգորի դուստր եւ Ընդերասի կողակից Կատանին, թվին ՃՁԶ (1801), նի/ր չա}-հան (14 փետրվարի-15 մարտի):

ծե. Տապանաքար. Նոր Ջուղայի Սբ. Սարգիս եկեղեցում, ուղղանկյունաձև, պատկերաքանդակը՝ գորգագործ կին, տորք, մկրատ և իլիկ, արձանագրությունը՝ ելնդագիր, 3 տող.

Այս է տապան փալանդուզ Եղիու դուստր Թանկունին, թվին փորր ԱՃՁԷ (1802), շրաթ Ը (27 մայիսի)-ին:

ծգ. Տապանաքար. Նոր Ջուղայի գերեզմանոցում, ուղղանկյունաձև, պատկերաքանդակը՝ գորգագործ կին, տորք և մկրատ, արձանագրությունը՝ ելնդագիր, 12 տող.

Այս շիրիմս / է Թագուհ(ո)ւն, որ եւ դուստր էր Աբր(ա)համի/ն եւ կողակից էր Յով(ա)սէփին: / Սայ ամեաց էր Ժ եւ Դ (14)-ին, որ փոխեց(ա)ւ աշխ(ա)ր(հ) վե/րին, թվին ԱՃՁԷ (1802)-ին եւ ի շէրաթ ԺԵ (3 հունիսի)-ին:

ԺԷ. Տապանաքար. Նոր Ջուղայի Սբ. Սարգիս եկեղեցում, ուղղանկյունաձև, պատկերաքանդակը՝ գորգագործ կին, տորք և իլիկ, արձանագրությունը՝ ելնդագիր, 5 տող.

Այս է տապան / փալ(ա)նդուզ Ակոբի դուստր Դշխունին, քվին / ճՁԷ (1802), շք(ա)թ ԻԵ (13 հու-նիսի):

ԺԸ. Տապանաքար. Նոր Ջուղայի Սբ. Մինաս եկեղեցում, ուղ-ղանկյունաձև, պատկերաքանդակը՝ գորգագործ կին, տորք և ի-լիկ, արձանագրությունը՝ ելնդագիր, 5 տող.

Այս է տապան / տ(է)ր Յարութիւնի դուստր / Ռ-հանիէ, քվին / ճՁԸ (1803), դամ(ա)ր ԻԵ (12 օգոս-տոսի):

ԺԹ. Տապանաքար. Նոր Ջուղայի գերեզմանոցում, ուղղան-կյունաձև, պատկերաքանդակը՝ գորգագործ կին, տորք, իլիկ և մկրատ, արձանագրությունը՝ ելնդագիր, 9 տող.

Այս է տապան Ավետիկի կողակից Սուփիա-նին, / որ փոխեցաւ առ ա(ստուա)ծ / քվին ՌԲԾ/ԾԷ (1808):

Ի. Տապանաքար. Նոր Ջուղայի գերեզմանոցում, ուղղան-կյունաձև, պատկերաքանդակը՝ գորգագործ կին, տորք, մկրատ և իլիկ, արձանագրությունը՝ ելնդագիր, 14 տող.

Ի տապանի ա/ստ ամփոփի / մարմին Ջվա/ն Մուրասայի՝ / դուստր Խաչիկ Յակոբեանի, / գոլով ամուսին Մարգարի, / ԻԷ (27) ամաց վախճանի, ե-

թող / զմայրն արտ/աստուալի, ի ք(վի)ն / ճՂԷ (1812), ի դամ(ա)յ ԺԷ (27 հոկտեմբերի), օր շաբ/աթի:

իա. Տապանաքար. Նոր Ջուղայի գերեզմանոցում, ուղղան-կյունաձև, պատկերաքանդակը՝ գորգագործ կին, տորք, մկրատ և իլիկ, արձանագրությունը՝ ելնդագիր, 9 տող.

Այս է տապան պ(ա)ր(ո)ն Յակոբի դուստր / եւ Մարտիրոսի / կողակից Ամիլին, որ փոխեցաւ առ Ա(ստուա)ծ / քվին ԲՃԲ (1817), ովդ(ա)ն / ԺԲ (26 հունվարի):

իբ. Տապանաքար. Նոր Ջուղայի գերեզմանոցում, ուղղան-կյունաձև, պատկերաքանդակը՝ գորգագործ կին, տորք, մկրատ և իլիկ, արձանագրությունը՝ ելնդագիր, 11 տող.

Ներ ամփոփի / յասմ տապան Յանա/ի անուն գ/օվական, դ/ուստր պ(ա)ր(ո)ն / Կարապետե/ան(ի), կողակից է Աբր(ա)համ/ե(ա)ն(ի), քվին ԲՃ/Գ (1818), արամ ԺԴ (29 դեկտեմբերի):

իգ. Տապանաքար. Նոր Ջուղայի Սբ. Հովհաննես Մկրտիչ ե-կեղեցում, ուղղանկյունաձև, պատկերաքանդակը՝ գորգագործ կին, տորք, մկրատ և թելի գույգ կծիկ, արձանագրությունը՝ ելնդա-գիր, 9 տող.

Այս է տապան տ(է)ր / Մինասի դուստր / եւ պ(ա)-ր(ո)ն Գալստան/ի կենակից Սիրվա/րդխաթունին, / որ փոխեցաւ աստ/էն ի յարկն կեն/դանեաց յամի / 1827, յարամ 27 (10 հունվար)-ին:

իդ. Տապանաքար. Նոր Ջուղայի գերեզմանոցում, ուղղանկյունաձև, պատկերաքանդակը՝ գորգագործ կին, տորք, մկրատ, քելի զույգ կծիկ և իլիկ, արձանագրությունը՝ ելնդագիր, 8 տող.

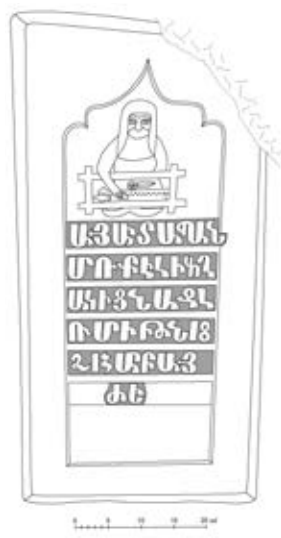
[Այս է տապ/ան Յարու/թիւնի կող/ակից Թաք-լումին, / քվին ԲճԵ (1820), / համիրա / ԺԱ (26 նոյեմբերի):

իւ. Տապանաքար. Նոր Ջուղայի գերեզմանոցում, ուղղանկյունաձև, պատկերաքանդակը՝ գորգագործ կին, տորք, մկրատ և իլիկ, արձանագրությունը՝ ելնդագիր, 6 տող.

Այս է տապան / Մուքէլի կողակից Նազլումի(ն), ք(վ)ին 18/21, համիրայ / ԺԵ (30 նոյեմբերի):

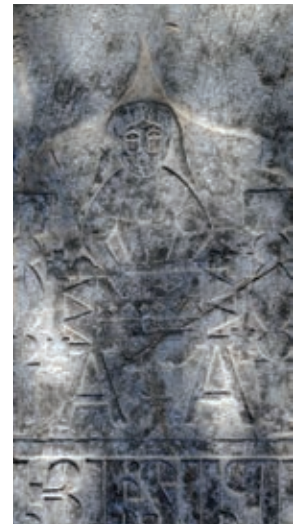

իզ. Տապանաքար. Նոր Ջուղայի գերեզմանոցում, ուղղանկյունաձև, պատկերաքանդակը՝ գորգագործ կին և տորք, արձանագրությունը՝ ելնդագիր, 19 տող.

Տապան Հռ(ի)փսիմ/եայ Յորդանանե(ա)ն(ի), / ի 15 դամար (2 օգոստոսի), 1830 / հրաժեշտ եղե / յայսմ ի կենաց, / ռահեալ առ այն, / որ զիս կոչեաց, / ի յերեսուն իւրեակ(°) ամ(ա)ց, / փորեալ ի գուր, / զանձն իմ մատնեց / սակըս, որոյ / այրըս ցաւած / իսպառողբայ / ընդ զաւակաց / մի որբայք զճալնեմ մանկաց / է զիմ իգուր եւ / անշահ լաց: Դուստր Ղուկասի:

իւ. Տապանաքար. Նոր Ջուղայի գերեզմանոցում, ուղղանկյունաձև, պատկերաքանդակը՝ գորգագործ կին, տորք, մկրատ և իլիկ, արձանագրությունը՝ ելնդագիր, 9 տող.

Այս է տապան տ(է)ր Կարապետի կողակից / Աջապխանի(ն), որ փոխեցաւ առ ա(ստուա)ծ ի / քվին 1832, ի / շքաք 2 (21 մայիսի): / Մահրում:

իը. Տապանաքար. Նոր Ջուղայի գերեզմանոցում, ուղղանկյունաձև, պատկերաքանդակը՝ գորգագործ կին, տորք և իլիկ, արձանագրությունը՝ ելնդագիր, 13 տող.

Ներ ամփոփի ի / յայսմ տապան(ի) / Սառա անուն ի գ/օվական, դուստր գոլօվ Գրիգորեան(ի) եւ կողակից էր Գէորգեան(ի), / քսան երկու ամ հ/ասակեան հանդիպեցաւ բարի / մահուան, քվին / 1833, համիրա 2 (21 նոյեմբերի):

իթ. Տապանաքար. Նոր Ջուղայի գերեզմանոցում, ուղղանկյունաձև, պատկերաքանդակը՝ գորգագործ կին, տորք, մկրատ և իլիկ, արձանագրությունը՝ ելնդագիր, 10 տող.

Այս է տապան Մերջանին, / որ է դուստր / Սկրտումին / եւ կողակից Ոհ/անէսին, քս/ան եւ մին ամ / հասակին, / յամի տ(եառ)ն 183/3, համիրա 16 (1 դեկտեմբեր)-ին:

լ. Տապանաքար. Նոր Ջուղայի գերեզմանոցում, ուղղանկյունաձև, պատկերաքանդակը՝ գորգագործ կին, տորք, մկրատ, իլիկ, սանդերք, արձանագրությունը՝ ելնդագիր, 11 տող.

Հողախշտի այ/ս տապանի, ամրա/փակեալ հող(ո)վ / ծածկի դի Խաթ/այի օրիորդ(ի), որ է / դուստր

*Անդրե/ասի, ի վեշտասան / ամ հասակին, փոխե/ալ
աստի առ անձ/կալին, թվին 184/5, ի 6 ապրելի:*

լր. Տապանաքար. Նոր Ջուղայի գերեզմանոցում, ուղղանկյունաձև, պատկերաքանդակը գորգագործ կին և տորք, արձանագրությունը՝ ելնդագիր, 5 տող.

*Աստ ամփոփեցա / տիկին Ուրուղու / Մաքե-
սեան, ի 25 / ամի, թին 1851, / ի 3 նոյեմբերի:*

լգ. Տապանաքար. Նոր Ջուղայի գերեզմանոցում, ուղղանկյունաձև, պատկերաքանդակը՝ գորգագործ կին, տորք, մկրատ և իլիկ, արձանագրությունը՝ ելնդագիր, 6 տող.

*Աստ ամփոփի / ղի Խաթուն Մաթեոսեան(ի), որ
/ հանգեալ ի / 1855, ի 10 յունվարի:*

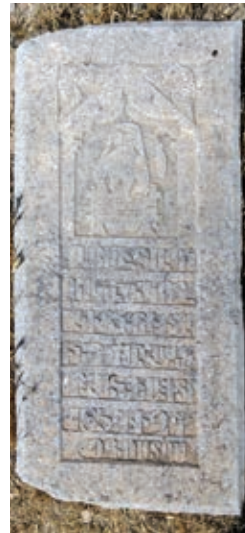

լա. Տապանաքար. Նոր Ջուղայի գերեզմանոցում, ուղղանկյունաձև, պատկերաքանդակը՝ գորգագործ կին, տորք, մկրատ և իլիկ, արձանագրությունը՝ ելնդագիր, 7 տող.

*Այս է տապան Թելթելի, որ է կողակից / Ումու-
տին, սա էր ի / 20 ամ յասակին, / որ փոխեցալ յաշ-
/խարի վերին, թւ(ի)ն / 1846, ի 6 սեկ(տե)մբերի:*

լդ. Տապանաքար. Նոր Զուղայի գերեզմանոցում, ուղղանկյունաձև, պատկերաքանդակը՝ կին, գորգագործական տորք, արձանագրությունը՝ ելնդագիր, 7 տող.

Ի 1857, | յ 2 մարտի: | Մարեանջան՝ Յովհ(ա)ն-նէսխան(ի կողակից), 87 ամ(ա)ց հաս(ա)կի, հ(ա)նգչի | սրտակոտոր մահն ատ թոպէ՝ զթեզան կենացս խը/զէ սոյն անողորմ, ի բերան զառոյգ մանկուն | իմ ի գրկ(ի)ցս ով իւլէ, զիս հողոյ տայ, զնի կսկիծ ք/ակարդէ:

լե. Տապանաքար. Նոր Զուղայի գերեզմանոցում, ուղղանկյունաձև, պատկերաքանդակը՝ գորգագործ կին, մանուկ, տորք, մկրատ և իլիկ, արձանագրությունը՝ ելնդագիր, 7 տող.

Այս է տապ(ա)ն | Ոսկանի կող/ակից Նուբար/ին, 27 ամ հասակի, | որ հանգեաւ ի տ(է)ր, | 1857, ի 27 | օգոստոս:

լզ. Տապանաքար. Նոր Զուղայի գերեզմանոցում, ուղղանկյունաձև, պատկերաքանդակը՝ գորգագործ կին, տորք, մկրատ և իլիկ, արձանագրությունը՝ ելնդագիր, 10 տող.

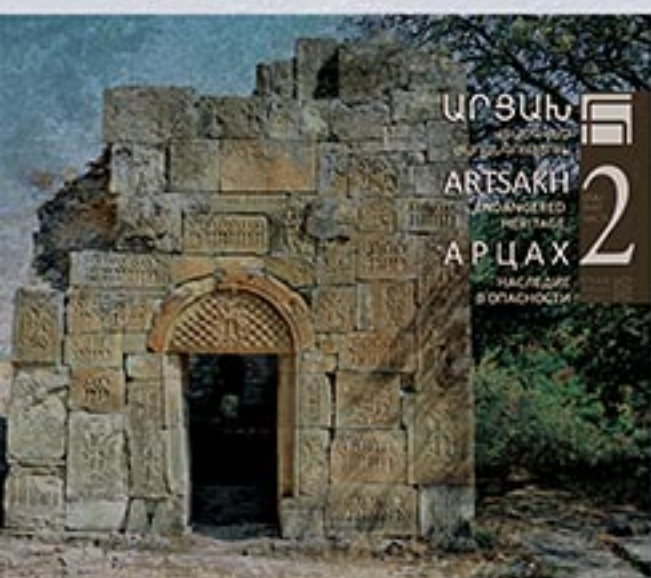
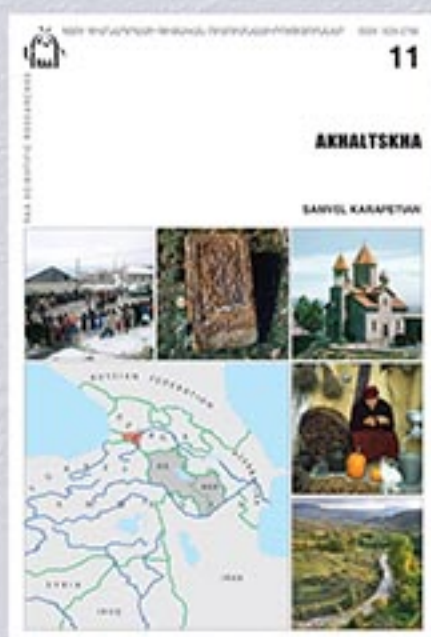
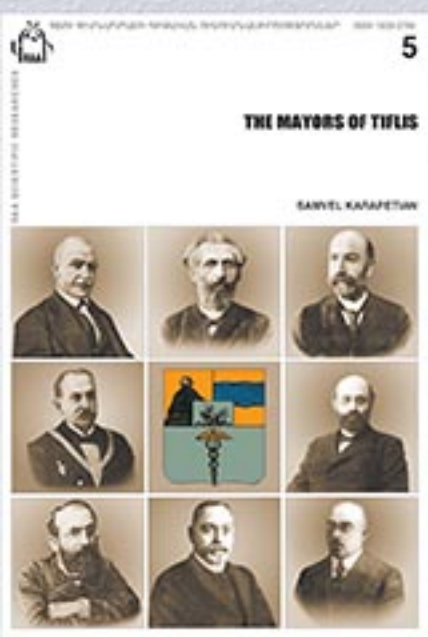
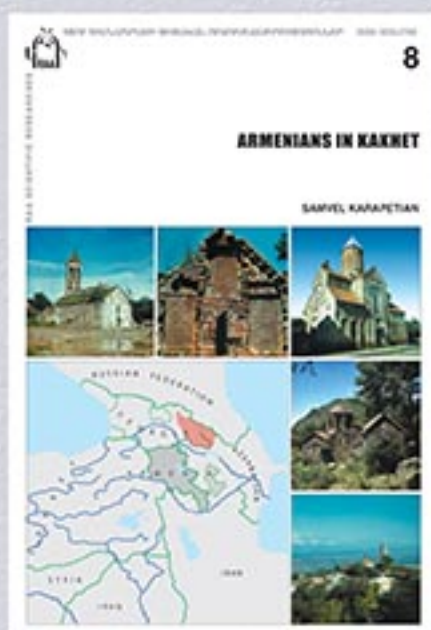
Տապան Յովհաննիսի դըս/տերն՝ Մաղ/իմայի Մար/տիրոսեան(ի), | որ ի 16 ամաց | հասակի հան/գեաւ ի տ(է)ր | ի 1859, ի 10 | դեկտեմբեր:

լէ. Տապանաքար. Նոր Զուղայի գերեզմանոցում, ուղղանկյունաձև, պատկերաքանդակը՝ գորգագործ կին, մանուկ, տորք, մկրատ և իլիկ, արձանագրությունը՝ ելնդագիր, 8 տող.

Արձան յիշա/տակի Խաթու/նայ Պօղոս/եան(ի), որ ի 18 ամ/աց հասակի | հանգեաւ ի | տէր, 1860, ի 19 | օգոստոսի:

2025 թ. ՀՐԱՆԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ՀԴԱԳՐՈՒԹՅԱՆ
ԳՐԱՄԱԿՈՐ

ՀՀ ԿԳՄՍ
ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԱԽԱՐԱՐՍԱՐԱԿՅԱԿԱՆ
ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ
ԳՐԱՄԱԿՈՐՆԵՐ

RAA-USA

և

Հ. ԳՐԱՄԱՆՅԱՆ
ԸՆԴՈՒՆԵԿԱՆ ԳՐԱՄԱԴՐԱՄԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ
ՏՈՐՏԱՐԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ
ՈՒՍՈՒՄՆԱԽԱՐԱՐՈՐ ԳՐԱՄԱԴՐԱՄԱՆ
RESEARCH ON ARMENIAN
ARCHITECTURE

ԵՐԵՎԱՆ - YEREVAN
2026

ISSN 1829-2003

26001

9 771829 200001

